

సంఘరుల ఏంతులు

- సురవరం ప్రతాపద్ది

అది కృష్ణాతీరము పల్నాటి సరిహద్దు. నిజాం ఇలాకా గ్రామము. పేరు రామసాగరం. ఆ గ్రామములో సుమారు 500 ఇండ్లు. 30 వర్తకులవి, 80 కాపువారివి, 100 మాదిగవారివి, తక్కినవి ఇతర జాతులవి. ఆ పూర్లో సర్కారీ నాకా (Police Station) వున్నది. 12మంది జవానులు, జవాను జవానుకు ఒక గుర్రము, ఒక అమీన్, ఒక జమేదారు. అమీనుకు రెండు పెద్దగుర్రాలు. అమీనుకచ్చేరీ పక్కనే అమీనిల్లు. పోలీసువారెన్నడున్న చేతి నుండి పైకమిచ్చి వస్తువులు కొనేది యెరుగరు పాపము! వెట్టికి మాదిగలున్నారు. సప్లై కోమట్లున్నారు. అయితే 30 కోమట్ల ఇండ్లలో ఒకడ్డే దుకాణాదారుడు. మిగిలినవారంతా స్వయంగా కృషి చేసుకొని బతికేవారు. అయితే యేం, వారి కులము కోమటి కులము కాదా? 30 ఇండ్లవాళ్ళంతా పోలీసువారికి కోరిందంతా సప్లై చేయవలసిందే. కోళ్ళు, గుడ్లు, కట్టెలు మాదిగవాండ్ల జిమ్మా.

ఇట్లు వ్యవహారం మజాగా జరుగుతూవుంది. రైతు లొకరిలో వకరు లేరు. కృష్ణ అవతలి తీరము చూస్తారు. అది అంగ్రేజీ యిలాకా, అక్కడ జనులు సుఖంగా వున్నారు. ఏ యెట్టి లేదు, ఏ దండుగలూ లేవు, ఏ తన్నులూ లేవు. కానీ ఈ రామసాగరంవారు పెద్దలు సంపాదించిన భూములు, ఇల్లు, వాకిళ్ళు, వృత్తులు వదులుకొనిపోతే వారికింక జీవనమెట్లు?

ఒకనాడు ప్రాద్ధనే ముసలిమాదిగది 70 ఏండ్లది చచ్చిందని వూరంతా పుడికిపోయింది. ఏంచ్చే? ముసలిదానికి చావు రాకూడదా అంటారేమో, ఆనాడు అమీన్సాబు పెండ్లాము - (అమెను బేగం సాహెబా అంటారావూరివారు) - ముసలిదానిని వంటకు రేల కట్టెలమోపు తెమ్మన్నది. ముసలిది అడవంతా తిరిగింది. రేలకట్టెలు దొరకలేదు. తంగేడికట్టెలు కొట్టుకొన్నది. మోపు చేసుకొన్నది. బేగంసాహెబా వద్దకి వచ్చేవరకు సాయంత్రమైంది. ప్రాద్ధన్నుంచి కూడులేదు. ముసలిది ఎండకు కప్పించింది. మోపు తెచ్చి ఇంట్లో పడవేసింది. ‘చినాల్, రేలకట్టె తీస్కాని రమ్మంటే ఇదేమి పుల్లల్ తెచ్చినావ్’ అని డొక్కమీద నాలుగుతన్నులు తన్నింది. ముసలిది నీల్లింది.

తెలుగు కథల్లో గాంధీ మహాత్ముడు

‘నికాలో ఈ పీసుగును’ అంది బేగం. దాని శవాన్ని ఈడ్జీ మాదిగరేఫ్స్ పారేసినారు నలుగురు జవాన్లు.

“లావ్ బాదాం అత్రోట్ పిస్తా. కేవ్స లేదూ అంటావ్, హర్షామ్సిం ఏయ్యరా నాలుగుబూతాలు” అన్నాడు అమీనుసాహెబ్. వెంటనే ఒక జవాను తన పైపురాబాద్ జూతాను చేతబట్టి నాలుగుబదులు ఎనిమిది ‘ఏక్,దో’ అంటూ యొంచి పునుక మీద వాయించినాడు. కోమటికి కోపం వచ్చింది. ఎద్దు కూడా వచ్చింది. ఏమిన్ని జవాబు లేదు. కోమటందరూ మాట్లాడుకున్నారు. కృష్ణ అవతలకి ఆంగ్రేజీ యిలాకా నుండి వక కోమటిని పట్టుకొని వచ్చినారు. 1200 రూ. సాలీనా వానికి దుకాణము గుత్తాకిచ్చినారు. పోలీసువా రడిగినది ఇయ్యవలెను. వచ్చిన కొత్త కోమటి 2నెలలు వ్యాపారం సాగించి లెక్క చూసుకునే వరకు 1000 రూపాయలు ఖర్చు అయింది. రాత్రిపూట యొవరికి చెప్పకుండా కృష్ణేదాటుకున్నాడు. తుదకు పట్టుము నుండి వక మార్పాడీని 1000కు మాట్లాడుకొని తెచ్చి గ్రామములో నిలిపినారు. వాడు వచ్చి నాలుగు నెలలైంది - అట్లే - పోరాదుతూ వున్నాడు.

ఒకనాడు చీకటి వుండగానే పక్కపూరి నుండి బండి కట్టుకొని వక పెద్దమనిషి రామసాగరం వచ్చినాడు. వూరి బయట మాదిగవారి ఇండ్లు, ఎవడో ఎదురైనాడు. ఎంతపొద్దు అయిండవచ్చురా అన్నాడు పెద్దమనిషి “ఇప్పుడే కుక్కలు మొరిగినాయయ్యా! ఇంకా రెండు జాముల పొద్దుంది” అన్నాడు వాడు. “కుక్కలు మొరిగితే పొద్దెట్లు గుర్తుపడ్డుందిరా?” అన్నాడు పెద్దమనిషి. “అయ్యా, మాహూర్లో కోళ్ళన్నీ పోలీసువాళ్ళ ఫలారాలకే సరిపోయినవి. నెలాళ్ళయింది. మా వూళ్ళో కోళ్ళు కూయవు మా రాజులు కుక్కలు తినరు. లేకపోతే అవి కూడా మొరుగుతుండేనా! సామీ, మీరేడికి పోతున్నారు?” అన్నాడు వాడు. “పటేలు పుల్లారెడ్డి యిల్లు ఎక్కడుంది?”

“ఈడ్జీ వుందయ్యా! అదో అట్లా పొండి, వూరవాకిలి వద్దనే పెద్దది, రెండంతస్తులదుందే, అదే రెడ్డిగారి యిల్లు, పోండి. మీరేమి ఆయనకు చుట్టాలా స్వామీ?”

పొద్దున్నే వూరంతా తెలిసిపోయింది. ఎవరో పట్టుం నుంచి సంఘాలపంతులు వచ్చినాడంటా అని. ఆయన ఎత్తైన మనిషి. మందంగా వున్నాడు. ఖద్దరు వేస్తాడు. వకీళ్ళలాగా రుమాలు కడ్డాడు. వెంట తోలుపెట్టే తెచ్చుకున్నాడు. దాని నిండా పుస్తకాలు తెచ్చినాడు. పట్టుంలో గొప్పగొప్ప వాళ్ళంతా ఆయనకు పరిచయమంట. మన కష్టాలన్నీ నివారిస్తాడంటా! మనపాలిటి దేవుడు వచ్చినాడురా అని అందరూ అనుకున్నారు. జనులకంతా యెన్నడు లేని ధైర్యము, ఉల్లాసము. ఇంటింటా అదే ముచ్చట. వూరంతా పెద్ద దేవర చేసినట్లు వుల్లాసముతో నిండిపోయింది. ఆ వచ్చినాయన పేరేమో కాని అందరూ సంఘాలపంతులు అనబట్టినారు. సాయంత్రం పటేలు ఇంట్లో మీటింగు,

తెలుగు కథల్లో గాంధీ మహాత్ముడు

కోమట్లంతా వచ్చినారు. వారికి సంఘాలపంతులు ‘వర్తకస్వాతంత్ర్యము’ అనే ప్రస్తుకాలు ఇచ్చినాడు. ‘మీరేమి మనుషులేనా? కృష్ణ అవతలితట్టు చూడండి వారెట్లున్నారో. మీకెందుకు భయము? సర్మారువారు మిమ్ము రక్కించుటకా లేక భక్కించుటకా ఈ పోలీసులను పెట్టింది?’ అని యేమేమో చెప్పినాడు. కోమట్లకు ధైర్యం వచ్చింది. ఒరే మనలో మనకు ఈకమత్యం లేనందున యి గతి పట్టినాము. సరే అంటే సరే అన్నారు. వర్తక సంఘము స్థాపనైంది. అందరూ ‘నెంబర్లే’ 500 రూపాయలు నగదు వసూలు. మార్యాడీకి నోటీసు. యికముందు గుత్తా యిచ్చుట లేదు. మర్ఱాడే మార్యాడి ‘1 రూపాయికి 5 సేర్ల బియ్యం జవానుసాయెబూ!’ అన్నాడు. ‘అరె నిన్న 15 సేర్లు. యివ్వాళ అయిదుసేర్లు. ఖబర్డార్’ అన్నాడు. “ఖబర్డార్ లేదు గిబర్డార్ లేదు. ఈ వూర్లో సంఘము లేదూ” అన్నాడు మార్యాడి. “సంఘం! అరేమాకీ సంఘం! ఏమి సంఘం! అచ్చా, చూస్తాం” అనుకొంటూ జవాన్లు పోయినారు.

మర్ఱాడు ప్రాద్యస్నే సంఘాల పంతులు బహిర్మామికి పోయి వస్తున్నాడు. ఒక మాలది దూరంనుంచే సాప్టోంగ దండం చేసి గోడుగోడున యేడ్చింది.

“ఏం? ఏంకష్టం వచ్చింది చెప్పమాళ!”

“అయ్యా! ఏమి చెప్పుదూ! నిన్న బేగమువారి పాయిభానా బాగా సాపు చేయలేదని ఆమె మా అక్కకు చెంపమీద వాత వేసింది. మొన్న జమాదారు మా ఆయనను కాళ్ళొత్తలేదని డొక్కమీద తన్నినాడు. ఇంకా మంచం పట్టినాడాయన. మేము బదుకలేము. మాగతేమి?”

“సరే, ఇవాళ సాయంత్రము మీ పల్లెలోని మందిని అందరినీ పిలుచుకొని వూరుముందుండే రావిచెట్టు కిందికి రమ్మను. నేను వచ్చి అంతా ఏర్పాటుచేస్తాను”

“సరే, మీరే మా ధైవము, మీరే సారాయణమూర్తి నాయనా, చల్లగా నూరేండ్లు బ్రిదుకు” అంటూ ఆ యాభై ఏండ్ల మాలెత దండాలు పెడ్దూ దీవనలిస్తూపోయింది.

సాయంత్రము అయిదారునూర్ల మంది జమా అయినారు. వూరి ముందు సంఘాలపంతులు వారికందరికి వెట్టిచాకిరీ తత్త్వము బోధించినారు. ఫర్మానులు వినిపించినాడు. కూలి ఇయ్యనిది వెట్టి చేయకూడదని చెప్పినాడు. ఇట్లూ చెప్పుతూ వుండగానే అమీన్సాబ్ గుర్రమెక్కి ఎనిమిదిమంది జవాన్ వెంటబెట్టుకొని రికురాకున వచ్చి కూర్చున్నాడు. “పంతులూ! గప్పినిషాన్ 53 (నిజాంరాష్ట్ర వాగ్మంధన శాసనము) తెలుసునా?”

“ఓ! తెలియకేమి? అది సియాసీ జల్సాల (రాజకీయసభల) కౌరకేర్పడినది.”

“సియాసీ అంటే?”

“సర్మారును దూషించుట, ఫర్మానులకు వ్యతిరేకముగా నడుచుకొనుట”

“మరి నీవు చేసేది అదేపని గదా?”

“నేను గాదు. నీవు చేసేది. ఫర్మానులలో వెట్టి కూడదని వున్నది. కూలి ఇచ్చి పనిచేయించుకొనుమని వుంది. నీవెన్నడైన కూలి ఇచ్చినావా? మరి బేగం సాహెబాకు ముసలివాండ్ల తన్ని చంపుటకు, పడుచువాండ్ల చెంపలు వాతలు పెట్టుటకు, పాయిభానా లూడ్చించుకొనుటకు ఏ ఫర్మానాలో హక్కిచ్చినారు?”

“నీవు భానూను చాలా మాట్లాడుతావు. అచ్చా, నీకు తగిన ప్రాయశ్చిత్తము చేస్తాన్ చూడు” అంటు లేచిపోయినాడు.

వారముదినములైంది. బేగం సాహెబా పాయిభానా వూడ్చేవారు లేరు. వెట్టిచాకిరి మనుషులు రారు. కోళ్ళు అసలే లేవు. బియ్యము రూపాయికి 4పక్కే అయినవి. గుర్రాలకు గడ్డి చిక్కదు. పోలీసులకు కాలిమంట తలకెక్కింది. కల్లు మాత్రం వారికి సమృద్ధి. గ్రామస్థులందరు కల్లు తాగమని వట్టుపెట్టుకున్నారు. ఇదివరలో అమీను కచ్చేరికి 1 కుండెడుకల్లే ఉచితముగా సప్లై అవుతుండెను. ఇప్పుడు 3ికుండలు సప్లై. జవానులందరు అమీన్గారి అధ్యక్షతలో మీదింగు చేసుకున్నారు. సంఘాలపంతులును కచ్చేరికి పిలిచినారు. సంఘాల పంతులు పోయిన తర్వాత 30మంది కోమటి యువకులు, 40మంది మాదిగలు లారీలతో బయలుదేరి నాకా వెనుక భాగములో కూర్చున్నారు. వారిట్లు తయారైంది పంతులకు తెలియదు. జవాన్లకు తెలియదు. సంఘాల పంతులు లోపలకు పోయిన వెంటనే కైపెక్కిన జవాన్లకు మరింత కోపము వచ్చింది. ‘అరే పట్టండి బోమ్మన్కు!’ ‘డాలో హత్కెడ్డి, గోలీసే ఉడాదో, సంగెం సంగెం. ఏం పంతులూ!’ ‘నీది యేవూరు బే’ ‘నీకీ ఖాసీ వెయ్యాలా’ ‘అరే వీడూ మనకి నోట్లో మన్నూ వేసినాడ్, రూపాయికి బియ్యం నాల్గాపక్క). మా తాతలనాడు కూడా ఇట్ల లేకుండె బే’ ‘వాడూ హానేన్గాడు బేగారీ వుండలే. వాడికి కట్టెల తెమ్మంటే కూలీ లావ్ అంటాడు.’ ‘క్యా దేఖ్తారే పకడ్ సంఘాల పంతుల్ని’..... ఇట్ల కలకలము బయలుదేరింది. పంతులు శాంతముగా చూస్తూ నిలుచున్నాడు. ఏమన్నీ జవాబీయలేదు. జవాన్ల పట్టుటకు దగ్గర వచ్చిరో లేదో బయటి సైన్యము లోపల ప్రవేశించి, టోపీలు ఎగురునట్లుగా కైపు దిగునట్లుగా జవాన్లను అమీనును మోదినారు. ‘అరే మర్దయా’, ‘అరే మాఫ్కరో’, ‘అరే అల్లా ఇంకా మీ జోలికి రాం బే’ ‘పంతులూ! నీవన్నా చెప్పు. ‘ఇట్లు ప్రార్థించినా వినక, వారికి దేహశుద్ధి అయ్యేను. నలుగురైదురికి మంచి గాయములు తగిలెను. అమీన్ మంచము కింద దాగుకున్నాడు. బయటకులాగినారు. కట్టెలతో కొట్టితే లావు శరీరము నొచ్చునని తన్నులు తన్నినారు. కల్లుతెత్తి వలె దొర్లినాడు.

వారము దినములకు మొహతమీం వచ్చినాడు. పోలీసువారు తమకైన అవమానము చెప్పుకోలేదు. కానీ సంఘాలపంతులు వచ్చి అరాచకము చేసినాడనీ,

తెలుగు కథల్లో గాంధీ మహాత్ముడు

పోటీ ప్రభుత్వము సాగిస్తున్నాడనీ, శోజు పంపకుంటే గొప్ప ప్రమాదము జరుగుననీ ప్రాసుకున్నారు. మొహతమీం వచ్చిన వెంటనే రైతుల పిలిపించి విచారించినాడు.

“అయ్యా, ఈ చిట్టీలు చూడండి, వందలకొలదివున్నవి. ఎన్నడూ పైకమియ్యేదు.”

“సర్మార్! మా అక్కకు ఇదిగో యాడ వాతవేసింది.”

“మేము దేశం విడిచి పోతామయ్యా, ఈ యెట్టి మాతోగాదు.”

అని వందలకొలది పికాయతులు చేసిరి. మొహతమీనంతయు గుర్తించెను. అమీన్ భర్తరఫ్ (డిన్‌మిన్). జమాదార్ తనుజ్జుల్ (డిగ్రేడ్) జవాస్తందరికి నెలలు మోతల్ (సస్పెండ్). తానా బర్ఫాన్ (ఎత్తివేయుట). ఆ పూర్లో ఇంక నాకా అవసరము లేదని హకుం అయిందని వింటూనే జనుల ఆనందానికి మేరయే లేదు. ఇంకా వారము దినాలకు హోలీపండుగ. ‘అరే, పండుగచేస్తాం’ అని తీర్మానించుకున్నారు. వారము దినము లా గ్రామంలో జల్సాలు (విందులు) జరిగినవి. ఏటి అవతలవారికి కూడా దావతీ!

- సురవరం కథలు (1940)